

Гипертоны

Юн пусаме ўснин 5 салтаве**1. Мухмэр.** Алкоголь организма сарлсан пүс мимин юн тымар ёсем пэрлесе.**2. Алатыр.** Кофе, тавар, сара, эрек юн пусаме ўстереце.**3. Сурд шаммин чиресем.** Остеохондроза пула саңраңсан те юн пусаме ўстет.**4. Эмлесем.** Нумай вахат уса курсан гормон грепарасем, сымсанна түмләтмалы түмләтмәсем те гипертоны пусланас хашшлак каларса таратасе.**5. Пүре чиресем.** Пүрөре чулсем пулсан юн пусаме хашпарма пултараст.**Кефир чакарат**

1 стакан кефира 1 чей кашак корица хушса лайах патратмалла. Җаң ёсме юн пусаме чакарат. Кашни кунах пэр стакан ёсмелле. 2 эрне сиплемелле.

Сәткенсемпе уса курса

Халәк медицини гипертоны /юн пусаме ўсни/ чухне сәткенсемпе сиплеме сәнет. Темисе реңеят тур.

1. 2 стакан кашак сәткене, 250 грамм пып, 1 лимон, 1 стакан сурд шыры /клиоку/ илмелле, хутштармалла. Гипертоны чухне кунне 3 хут алатчен 1 саҳет мапарах 1-ер алат кашак ёсмелле.

2. 1-ер стакан кишер, хәрәп кашман сәткенне, пыла, суршар стакан шур ысыри сәткене шурә эрхе хутштармалла. Җута лекмен выранга 3 талак тыймалла. Гипертоны чухне кунне 3 хут 1-ер алат кашак ёфмелле.

3. 1-ер стакан кишер сәткенне, төркәнда хырна хәрәнне, пыла, 1 лимон сәткенне хутштармалла. Эмальене савартра йывәк кашакта патратмалла. Хуташа көлене савата ямалла, күпмалла, сүлжан выранта упрамалла. Гипертоныне чирлесен кунне 3 хут 1-ер чей кашак ёфмелле.

4. Кәтмел сәткене - кашни кунах суршар стакан ёсмелле.

Хупах тасатать

Хупах тымарә тарлараттар, организми ытлаши шәве ке хәвалит, вата кәләрәт, температурә, шыснине чакарат. Вал иона тасатать, сиене яласене кәләрәт. Җаң юн пусаме ўркелеме пулшат. Көлтеге вици тата организми холестерин шайе нормаран пысакарах пулсан хупах тымарән шәвеке /отвар/ сиплеме сәнәсө. 1 чей кашак юн пусаме ўркелеме.

Шурд мәян чөре таппине ўркелет

Шурд мәян /мары белая/ лайтакъ күрт, чөре таппин хәвәртләхе тата юн пусаме ўркелет. Палханине, тархәнне час-часах юн пусаме ўссең ёсме сәнәсө. 3 алат кашак юн пусаме ўркелеме пулшат. Көлтеге вици тата организми холестерин шайе нормаран пысакарах пулсан хупах тымарән шәвеке /отвар/ сиплеме сәнәсө. 1 чей кашак юн пусаме ўркелеме.

Хурма та эмел выранәнче

Җаң чир атлансан халәк медицини кашни кунах 2-3 стакан хурма сәткене ёсме сәнәт.

Инсультран

Юн пусаме паләрмалла ўссең инсульт пуласран асарханмалла - ура тулане сине 6-9 процентлә укусуда ўйнәтә бинг хумалла. Юн пусаме түрх чакать. Ана вицех тымалла, укуса нумай вахат тыйма кирлә мар. Чакрә - бинга түрх илмеле. Ку халәра анлә сараплана чи витәмләт.

Сәлә хәрләкәпе

Гипертоны чиренчес асархане, сиплемес төллөвле кашни кунах суршар стакан сәлә шәвеке /отвар/ ёфмелле. 1 стакан сәлә /ана темисе хут үсмалла/ илмелле, 1 литр шыва ярса шәвек сүрри таран чакичен вәретмelle.

Пилешем, пилеш...

1 стакан пилеш илмелле, үсмалла. Йывәк кашак пынгемлә, 1 литр шыва ярса 5 минут вәретмelle, сәрхәтмалла. Ойвәнен 2 алат кашак юн пыл ямала сиве вырана 3-5 күнтәх лартмалла. Кунне 2 хут суршар стакан ёфмелле. Юн тымарәнче юн шыга ларсан, урдла капасан, тромбес пулсан ку реңтега уса курма юрасташ.

Таварлә шывра ўйләтнә ал шаллипе сыхса

Час-часах хыт палханине гипертоны чире пулсан 9 процентлә тавар ирләкәнче ўйләтнә, пәрна ал шаллине 3 хуттага пилек сине хумалла. Сарлака бигнта сыхса сирәпләтмelle. 3-4 хутчен сиплемелле. Пүре ўйләтнә төрх чакат. Ана вицех тымалла, укуса нумай вахат тыйма кирлә мар. Чакрә - бинга түрх илмelle.

Паяни материалсемче гипертоны чиренчес сиплемелле анат мелсеме паллаштармаллар. Весемле уса куриччен тутхарла канашилсан выранлә.

Антонина ДОЛГОВА хатерлене.**ФСИН управленийен пусләхе взятына илмен**

Федерациян айлаппа пурнажланан службий республиканы управленийен пусләхеан службий пүләмне кәнә сав ын хайене налук полицийен отставкари генерале тесе паллаштармал. Право хуралчын органен ветеранен союзен удостоверенине кätартн. Вал ФСИН управленийен пусләхе взятына пама таны ала сыхмали Ulysse Nardin сехет /850 пин тенке яхан тарьат/, хаклыши духи, коньяк, виски - пәттәмге 863 пин ытла тенкелә.

Җаң чирләкпе Следстви комитетен Чаваш Ери управленийе «пүсәк вицеле взятына пама таны» уголовлә ёс пүсарн. Унан матер иалеңене сака палла: взятына юсамали 4-меш колонире наркотиксен саккунсар җавәрәншәшән айлапланас приговор вахатне ирттерекен синпа төл пулу ўркелеме ўйтаса парасан пулн. Управлени пусләхе «парнене» ўйшамна хирәп пулнике кура «генерал» сав яласене чикнә хутса курса хәварна та суртан тухса кайна. Должноси кынна сутан имле тәниңине управлени хайен хашшләрхе пайне пәттәрнене, взятына пама таны син кам пулнике паллартас енеле ёслесе.

Н.ДМИТРИЕВ.**Чөнтәрлә чаршав****Çýл тёнче шевли****/Кирилл Кириллов җуралнәрнанна 50 çýл җитнә май/**

- Пәттәрмәр пулас, - тет Перегир Тук.
Пәттәрмәр? Җүк. Гирэн сүл виләмле вәсләннест. Виләм сүлән пурне те сырна таңамә кана. Җүмәр пек амәр чаршав сирләсән кәмәл тәслә чүрече үсәлать те - эс куратан...

- Мән? Мән куратәп, Гэндальф?

- Шурд ысырансем. Весем хысәнне вара - тухакан хәвел айнни инсери симес сартсем.

Мән күрч-ши пирен Кирилл? Чүн ун түрән таңан чәкене хайне хайне күрән чаршав таңамә пуләт. Юрату вүчән сунакан сүн пәттәм тёнче хай савин сәнне шырат-курат. Кирилл да чунга курма пусланә самантсенд сүл тёнче пирки сәмәннеге. Ку тёнче чиресене пирки сәмәннеге. 1987. Саша Егоров: «Чүн тасаран та таса пулна ун» /09.09.1997/. Коля Лисин: «Вал мана «чаваш ачи» тече, «чан чаваш ачи» тече. Хитре калаатчә вәл чавашла. Кирилл сүккүнне хамра түтән. Кирилл чавашла каласа параты, Высоцкий пирки. Төләнниле пәр сәмәхане таңамән чиресене. «Вал сүт сангалака күннене пәттәм - төләт. Пәттәм тёнче леш түнчеләр күннене пәттәм - төләт. Коля Лисин: «Пыратлар утаса: «Таң-ха - елле хитре хурән!» - тет».

1987 сүлхү күркүнне пире, тёнчев институтене ёслекен сәмәркене, «Волонтер» колхоза сәр уллы каларын, ячес, Камаллы күн күрхи вәрмәнни пулни халә тес асра. Көр илеме Кирилла хавалантармаллихе хавалантарнәчч. Кабайт пәттән сенкәр түләннеле гәхса вәл пулна түрән. «Киримет мән пәчәркәннәш» - төләт. Пәттәм тёнче сәнне шырат-курат. Кирилл чавашла каласа палатасе. «Киримет түрән» төләт. Шурд түтәнне сирт, ун пурнар сирәвән чөлхине усамматлат. «Унан чүнне тәмшән пәр май түләт». Пүлән-кунны - сав ытла. Чаваш театре Кирилл шөвлө ваййине көртесшән пулн. Сәнәсеме рампа сүтипе кана мар - шөвлө сүтипе төс тутастанаш пулн.

«Сир, ани, чүрече каррине» юртатчә. Хай та хәвәрт сүрәнә вәл» /10.09.1996/. Кабак лаша синни Кирилл чүннече пәттән сирекен Кирилл шөвлө шөвлө вайял-шөвлө. «Киримет, Түрә ачи» - «Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» - «Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.

Эп көтөн чын, эп - ишшәннан хана. Атнер Хусанкай Кирилла Кириметтән ташшашарни - чи төрәс түшмәрт. «Кирилл - Киримет, Түрә ачи» түрәннән пурнашәннәп улларлар. Киримет хайвәт түйнән пулн.